

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-32>

УДК 338.2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

ANALYSIS OF THE EFFICIENCY OF STATE REGULATION OF TRANSFER PRICING

Моленда Андрій Романович

аспірант,

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3049-936X>**Molenda Andrii**

State Institution of higher education «Uzhhorod National University»

Стаття присвячена актуальним питанням ефективності державного регулювання трансфертного ціноутворення. Досліджено теоретичні основи наукових підходів до визначення терміну «державне регулювання» через призму процесного, системного, функціонального, цільового та управлінського підходів. Проаналізовано управлінський вплив державного регулювання на трансфертне ціноутворення через адміністративно-правовий механізм, економічний механізм, інституційний механізм та інформаційно-аналітичний механізм. За результатами оцінки показників державного регулювання трансфертного ціноутворення визначено тенденції його розвитку. Обґрунтовано потребу в уніфікації підходів до оцінки якості державного регулювання трансфертного ціноутворення та розробки системи показників для оцінювання його ефективності.

Ключові слова: трансфертне ціноутворення, державне регулювання, управлінський вплив, адміністративно-правовий механізм, економічний механізм, інституційний механізм та інформаційно-аналітичний механізм.

The article is devoted to the current issues of the effectiveness of state regulation of transfer pricing. The theoretical foundations of scientific approaches to the definition of the term «state regulation» are studied through the prism of process, system, functional, target and management approaches. The managerial impact of state regulation on transfer pricing is analyzed through the administrative-legal mechanism, economic mechanism, institutional mechanism and information-analytical mechanism. According to the results of the assessment of the indicators of state regulation of transfer pricing, the following trends in its development are identified: an increase in the volume of controlled transactions and the volume of corporate income tax additionally charged by regulatory authorities when checking compliance with the "arm's length" principle; a decrease in the volume of self-adjustment by payers of corporate income tax obligations and the negative value of the object of taxation by corporate income tax due to self-adjustment of prices in controlled transactions. Analyzing the state influence on transfer pricing processes in Ukraine, it was established that there is no scientifically based methodology or practical approach to assessing the effectiveness of state regulation in this area. As a result, there is no single approach to assessing the effectiveness of state regulation of transfer pricing, and such an assessment is carried out based on those indicators that, in the opinion of each individual scientist, are the main ones. The need for unification of approaches to assessing the quality of state regulation of transfer pricing and the development of a system of indicators for assessing its effectiveness, which should cover administrative-legal, economic, institutional and information-analytical mechanisms, is substantiated. Problematic issues of the functioning of each of the mechanisms of state regulation of transfer pricing in Ukraine are identified. Summarizing the data of the analysis of the functioning of the mechanisms of state regulation of transfer pricing, it was established that their effective use should be achieved using a systemic approach that takes into account not only the high level of practical effectiveness of each individual mechanism, but also their interaction within a single holistic system of state regulation of transfer pricing in Ukraine.

Keywords: transfer pricing, state regulation, managerial influence, administrative and legal mechanism, economic mechanism, institutional mechanism, information and analytical mechanism.

Постановка проблеми. Визначальною особливістю функціонування світової економіки з середини ХХ – початку ХХІ сторіччя є інтенсивний розвиток міжнародних економічних відносин, які є одним із чинників впливу на рівень розвитку як окремої країни так і світового прогресу в цілому. Інтеграція вітчизняних підприємств у міжнародні економічні відносини та розвиток транснаціональних корпорацій спричинили ситуацію, за якої Україна втрачає велику частину податкових надходжень від трансфертного ціноутворення.

Так, одним із негативних аспектів світової економіки, що виникає внаслідок посилення інтеграційних процесів, є переміщення не тільки трудових ресурсів і капіталу, але також прибутків, що призводить до скорочення податкових надходжень. Теоретично можна стверджувати, що якщо прибуток не оподатковується в одній країні, він має обкладатися податком в іншій. Однак на практиці через відмінності в національних податкових системах прибуток може взагалі не оподатковуватись або ж бути обкладеним податком у двох країнах одночасно.

З метою підвищення ефективності податкової системи та забезпечення сталих надходжень від сплати податків, перед Україною стоїть завдання долучитись до світових процесів щодо запровадження ефективних механізмів державного регулювання трансфертного ціноутворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ефективності трансфертного ціноутворення в контрольованих операціях є предметом дослідження як міжнародних організацій, таких як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), G20, Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (FATF), так і вітчизняними науковцями: Котенко А., Мішин М. та Брояков С. [1], Десятнюк О. та Черевко О. [2] так і зарубіжними: Купер Дж., Фокс Р., Лопрік Я. та Мохіндра К. [3]. Окремо дослідження державного регулювання проводили Адамовська В. [4], Колісник Г. [5], Шабанов Р та Ждан М. [6], Кушнір І. [7] та інші.

Разом з тим, саме питання державного регулювання трансфертного ціноутворення в силу своєї новизни не є належним чином досліджене у вітчизняній науці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відсутність дослідження ефективності механізмів державного регулювання трансфертного ціноутворення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідити механізми державного регулювання трансфертного ціноутворення, провести аналіз їх ефективності, визначити проблемні питання застосування таких механізмів та вказати шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах стрімкого розвитку глобалізації та цифровізації економіки створено сприятливий ґрунт для міжнародної діяльності суб'єктів господарювання. Проте поряд із новими можливостями транснаціональна діяльність принесла низку нових викликів та загроз. Одним із ключових викликів сучасності стало питання трансфертного ціноутворення. Воно пройшло еволюцію від інструменту бухгалтерського обліку, призначеного для оцінювання ефективності роботи центрів відповідальності, до вагомого елементу податкового планування, що суттєво позначився на стані національної економіки. Зокрема, загострилися ризики для держави, пов'язані з розмиванням податкової бази, переміщенням прибутків у низькоподаткові юрисдикції та зниженням загальної ефективності податкової системи. Як наслідок, трансфертне ціноутворення стало об'єктом державного регулювання, основними цілями якого є забезпечення стабільності національної економіки та створення конкурентного середовища для бізнесу.

Аналізуючи дослідження, що проводились науковцями в сфері державного управління, можна говорити про присутність процесного, системного, функціонального, цільового та управлінського підходів до визначення терміну «державне регулювання».

Процесний підхід розглядає державне регулювання як «процес управлінського впливу держави ... з метою досягнення збалансованого зростання ... економічної системи» [8].

Системний підхід дає змогу розглядати державне регулювання як «систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, які здійснюються уповноваженими державними установами і спрямовані на скерування суб'єктів господарської діяльності в напрямі, необхідному для досягнення потрібного соціально економічного результату» [6].

Функціональний підхід визначає державне регулювання як «втручання державних органів влади ... задля забезпечення виконання всіх своїх функцій та розвитку основних економічних процесів з метою забезпечення

позитивних соціально-економічних результатів» [9, с. 232].

Цільовий підхід розглядає державне регулювання через мету такої діяльності, зокрема, як «засіб забезпечення рівноваги економіки країни загалом та сталого розвитку окремих територій зокрема» [10, с. 88].

Щодо управлінського підходу, то державне регулювання є діяльністю «суб'єкта управління (держави) стосовно об'єкта управління для досягнення певної мети, бажаного результату» [5].

Таким чином, проводячи дослідження даної теми, встановлено, що під механізмом державного регулювання трансфертного ціноутворення доцільно розглядати як комплекс взаємопов'язаних методів, важелів, форм та інструментів. За їхньою допомогою органи державного регулювання впливають на об'єкти, що підпадають під контроль у сфері трансфертного ціноутворення.

Зважаючи на те, що управлінський вплив здійснюється через механізм державного регулювання, його доцільно розділити за класифікаційною ознакою «вплив на трансфертне ціноутворення» на чотири основні складові: адміністративно-правовий механізм, економічний механізм, інституційний механізм та інформаційно-аналітичний механізм. Виокремлення саме цих чотирьох механізмів є обґрунтованим завдяки їх здатності забезпечити комплексну відповідність функціонального потенціалу кожного з них до потреб державного регулювання в сфері трансфертного ціноутворення.

Аналіз ефективності механізму державного регулювання трансфертного ціноутворення доцільно проводити як у площині загальних тенденцій державного регулювання як цілісної системи, так і у площині окремих механізмів такого регулювання.

В свою чергу, загальні тенденції державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні можна поділити на дві групи показників, а саме:

– обліково-звітні показники, що характеризують сам факт здійснення контрольованих операцій та їх обсяги (табл. 1);

– показники, які характеризують фінскальний результат державного регулювання трансфертного ціноутворення (табл. 2).

Провівши кореляційний аналіз зміни показників, наведених у таблиці 1, можна встановити, що коефіцієнт кореляції для показника «Кількість поданих Звітів про контрольовані операції» склав -0,08, що свідчить про відсутність кореляційного зв'язку. У той же час, для показника «Обсяг контрольованих операцій» коефіцієнт кореляції становить 0,651, що характеризує наявність помірного зв'язку.

Аналогічно, провівши кореляційний аналіз зміни показників, наведених у таблиці 2, встановлено наявність помірного зв'язку для ряду показників, зокрема:

– для показника «Донараховано податку на прибуток підприємств за результатами перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки», всього (податкове зобов'язання)» коефіцієнт кореляції склав 0,567;

– для показника «Сума збільшення податку на прибуток підприємств за рахунок самостійного коригування цін КО та сум податкових зобов'язань» коефіцієнт кореляції склав -0,493;

– для показника «Сума зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за рахунок самостійного коригування цін КО та сум податкових зобов'язань» коефіцієнт кореляції склав -0,604.

По інших показниках значення коефіцієнту кореляції засвідчило відсутність зв'язку, що вказує про відсутність цілеспрямованого управління ними, а, отже, їх значення коливаються під впливом різних чинників без наявності стійкого тренду.

Провівши оцінку результатів регресії для показників, які характеризуються наявністю

Таблиця 1

Обліково-звітні показники оцінки державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні

Назва показника	Значення показника						
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість поданих Звітів про КО	2378	2411	2401	2458	2383	2530	2797
Обсяг КО, млн грн	2429	2569	2530	3649	2178	2512	3315

Джерело: сформовано автором на основі [11; 12]

Таблиця 2

**Показники фіскального результату державного регулювання
трансфертного ціноутворення в Україні**

Назва показника	Значення показника					
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Донараховано податку на прибуток підприємств за результатами перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки», млрд. грн.	0,23	0,35	0,11	0,39	0	2,09
Зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за результатами перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки», млрд. грн.	1,56	0,55	0,006	1,62	0	1,63
Надійшло до бюджету штрафних санкцій за порушення вимог податкового законодавства щодо своєчасності та повноти декларування КО та подання документації з донараховано податку на прибуток підприємств, млрд. грн.	0,03	0,02	0,01	0,005	0,001	0,042
Надійшло до бюджету за результатами перевірок з питань дотримання платником податків принципу «простягнутої руки», млрд. грн.	0,007	0,006	0,043	0,074	0,064	0,016
Кількість документів звітності щодо самостійного коригування цін КО та сум податкових зобов'язань	303	386	403	421	342	62
Сума збільшення податку на прибуток підприємств за рахунок самостійного коригування цін КО та сум податкових зобов'язань, млн. грн.	3210	481	517	607	428	42
Сума зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за рахунок самостійного коригування цін КО та сум податкових зобов'язань, млн. грн.	3380	1678	1671	1053	2182	67

Джерело: сформовано автором на основі [11; 12]

кореляційного зв'язку, встановлено присутність наступних тенденцій:

1) стабільний ріст обсягів контрольованих операцій;

2) зростання обсягів донарахувань податку на прибуток підприємств за результатами контрольно-перевірочної роботи щодо дотримання принципу «витягнутої руки»;

3) зниження обсягів самостійного коригування платниками податкових зобов'язань по податку на прибуток підприємств за рахунок самостійного коригування цін у контрольованих операціях;

4) зниження обсягів самостійного коригування платниками від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за рахунок самостійного коригування цін у контрольованих операціях.

Проводячи аналіз державного впливу на процеси трансфертного ціноутворення в

Україні, слід зауважити, що наразі відсутні як науково обґрунтована методика, так і практичний підхід до оцінки ефективності державного регулювання в цій сфері. Це створює ситуацію, за якої відсутній єдиний підхід до оцінювання ефективності державного регулювання трансфертного ціноутворення, а таке оцінювання проводиться виходячи з тих показників, які на думку кожного окремого вченого є основними.

Так, одні вчені оцінюючи роботу державних органів щодо регулювання трансфертного ціноутворення, говорять про цілком задовільний результат та позитивні тенденції [11], в той час як інші [12] вказують на неефективне застосування трансфертного ціноутворення в українській податковій системі.

Однак, говорячи про неефективне державне регулювання трансфертного ціноутворення, слід враховувати не лише суми, що

надійшли за рахунок контрольно-перевірочної роботи, а й превентивну та профілактичну роботу, направлену на збільшення добровільного застосування цін, що відповідають принципу «витягнутої руки».

Так, за оцінками Tax Justice Network [13] втрати в Україні від глобального зловживання корпоративним оподаткуванням у 2024 році склали 268,0 млн. дол. США, при тому, що оцінка таких втрат у 2019 році вказувала на 650,1 млн. дол. США» [11].

Це підтверджує і той факт, що частка добровільної сплати податків становить понад 99% щорічних податкових надходжень, а після 2017 року частка надходжень від донарахованих грошових зобов'язань не досягала 1% в загальній сумі податкових надходжень [14].

Діяльність податкової служби у сфері контролю трансфертного ціноутворення стикається із тими самими проблемами, що й податкова система загалом. Основними з них є:

- 1) низька ефективність податкового контролю щодо забезпечення реальних надходжень до бюджету. Так, у 2023 році лише 4% від донарахованих сум податків надійшло в бюджет;

- 2) системна невідповідність між обсягами донарахованих та узгоджених зобов'язань за підсумками податкових перевірок – лише приблизно 15% рішень адміністративного оскарження підтримуються судами.

З огляду на нагальну потребу уніфікації підходів до оцінки якості державного регулювання трансфертного ціноутворення, постає необхідність розробки системи показників для оцінювання його ефективності. Ця система має охоплювати адміністративно-правові, економічні, інституційні та інформаційно-аналітичні механізми.

Проводячи аналіз ефективності адміністративно-правового механізму державного регулювання трансфертного ціноутворення можна констатувати, що адміністративно-правовий механізм державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні є функціональним, але недостатньо ефективним.

Цю позицію підтримують, зокрема, Дубровський В., Гетман О. та Черкашин В., які зазначають, що основний результат запровадження трансфертного ціноутворення це проведення суб'єктами господарювання самостійного коригування фінансового результату на суму 37,4 млрд. грн. із наступною сплатою 3,3 млрд. грн. податку на прибуток підпри-

ємств та зменшенням від'ємного значення (збитків) 17 млрд. грн., при цьому проведення контрольно-перевірочних заходів є незначне [11].

Отже, функціонування адміністративно-правового механізму державного регулювання трансфертного ціноутворення зіштовхується з такими проблемами, як відсутність суттєвого впливу штрафних санкцій на мотивацію платників податків у сфері трансфертного ціноутворення, низька ефективність контрольно-перевірочних заходів та недовіра до податкових органів.

Щодо оцінки ефективності економічного механізму державного регулювання трансфертного ціноутворення, то тут в першу чергу можна зазначити про значний рівень податкових втрат України від глобального зловживання корпоративним оподаткуванням через розмивання податкової бази.

Ефективність інституційного механізму державного регулювання трансфертного ціноутворення можна, в цілому, охарактеризувати позитивно, однак його ефективне застосування обмежене наявними організаційно-кадровими проблемами та присутністю інституційних ризиків у контексті глобальних податкових викликів.

Інформаційно-аналітичний механізм державного регулювання трансфертного ціноутворення не забезпечує системної ефективності при високому рівні організації окремих процесів. При цьому фіксується низьке застосування цифрових технологій та недостатній вплив автоматичного обміну інформацією (CbCR) на зменшення податкових втрат.

Висновки. Узагальнюючи дані аналізу функціонування механізмів державного регулювання трансфертного ціноутворення можна констатувати, що їх ефективне використання повинно досягатися із застосуванням системного-цільового підходу, який передбачає не лише високий рівень практичної результативності кожного із механізмів окремо взятого, а й їхньої синергетичної взаємодії у межах єдиної цілісної системи державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні, спрямованої на забезпечення досягнення поставлених цільових орієнтирів.

За результатами дослідження та оцінки реального стану державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні виникають передумови для визначення шляхів удосконалення регулюючого впливу держави на процеси трансфертного ціноутворення. Першочерговим завданням у даному контек-

сті є розроблення концепції вдосконалення державного регулювання трансфертного ціноутворення на підприємствах в Україні, що дасть змогу підвищити ефективність функці-

онування адміністративно-правового, економічного, інституційного та інформаційно-аналітичного механізмів державного регулювання трансфертного ціноутворення

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Котенко А. М., Мішин М. О., Брояков С. В. та ін. Трансфертне ціноутворення: сучасний стан та проблеми правозастосування: монографія / за ред. А. М. Котенка; Національна академія правових наук України. НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку. Харків: Право, 2021. 162 с.
2. Десятнюк О. М., Черевко О. В. Теоретико-методологічні засади формування трансфертного ціноутворення на мікрорівні в умовах вітчизняної економіки. *Економіст*. 2015. № 1. С. 45–48.
3. Cooper, J., Randall, F., Loeprick, J., & Mohindra, K. (2016). *Transfer Pricing and Developing Economies. A Handbook for Policy Makers and Practitioners. Directions in Development*. World Bank, Washington, D.C.
4. Адамовська В. С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напряму економічної політики в сучасних умовах господарювання. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. №4.
5. Колісник Г. М. Сутність державного регулювання в політиці сприяння управління витратами підприємництва. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0ed12af5-beeb-406e-a95b-864545181c42/content> (дата звернення: 10.02.2025).
6. Шабанов Р., Ждан М. Щодо поняття господарсько-правових засобів державного регулювання економіки за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 84–88.
7. Кушнір І. Функціональний аспект державного регулювання економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 8. С. 157–160.
8. Миргородський Д. Ю. Теоретичні підходи до дефініції поняття «державне регулювання економіки». *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 49. С. 90–98.
9. Тарнавська О. Б. Особливості державного регулювання в умовах трансформації економіки України. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького*. 2016. Т. 18, № 2 (69). С. 230–233.
10. Мельник В. В. Державне регулювання господарської діяльності в умовах сучасної економічної політики України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 88–90.
11. Дубровський В., Гетман О., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні. Київ, 2024. 50с. URL: <https://iset-ua.org/images/Shemi-2024-final.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).
12. Швабій К. І. Контроль за контрольованими. LB.ua: веб-сайт. 2021. URL: https://lb.ua/blog/kostiantyn_shvabii/501025_kontrol_kontrolovanimi.html (дата звернення: 10.02.2025).
13. State of Tax Justice 2024. 2024. 80 с. URL: <https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/State-of-Tax-Justice-2024-English-Tax-Justice-Network.pdf> (дата звернення: 31.03.2025).
14. Податкові перевірки – перевіряй, але довіряй: звіт за результатами розслідування за власною ініціативою. 34 с. URL: <https://boi.org.ua/reports-post/podatkovyi-perevirky-pereviraj-ale-doviraj-zvit-za-rezultatamy-rozsliduvannya-za-vlasnoyu-inicziatyvoyu> (дата звернення: 31.03.2025).

REFERENCES:

1. Kotenko A. M., Mishyn M. O., Broiakov S. V. et al. (2021) *Transfer pricing: current status and problems of law application: monograph* / ed. A. M. Kotenko [Transfer pricing: current status and problems of law application: monograph / ed. A. M. Kotenko]. Natsionalna akademiia pravovykh nauk Ukrainy. NDI pravovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku. Kharkiv: Pravo, 162 p. (in Ukrainian)
2. Desiatniuk O. M., Cherevko O. V. (2015) *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia transfertnoho tsinoutvorennia na mikrorivni v umovakh vitchyznianoï ekonomiky* [Theoretical and methodological principles of transfer pricing formation at the micro level in the conditions of the domestic economy]. *Ekonomist – Economist*, vol. 1, pp. 45 – 48.
3. Cooper, J., Randall, F., Loeprick, J., & Mohindra, K. (2016). *Transfer Pricing and Developing Economies. A Handbook for Policy Makers and Practitioners. Directions in Development*. World Bank, Washington, D.C.
4. Adamovska V. S. (2017) *Mekhanizm derzhavno ho rehuliuвання ekonomiky ta vybir napriamu ekonomichnoi polityky v suchasnykh umovakh hospodariuvannia* [Mechanism of state regulation of the economy and the choice of direct economic policy in modern economic conditions]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta*

rozvytok – Mechanism of state regulation of the economy and the choice of direct economic policy in modern economic conditions, vol. 4.

5. Kolisnyk H. M. Sutnist derzhavnogo rehuliuвання v politytsi spriannya upravlinnia vytratamy pidpriemnytstva [The essence of state regulation in the policy of promoting the management of business expenses]. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0ed12af5-beeb-406e-a95b-864545181c42/content> (accessed: 10.02.2025).

6. Shabanov R., Zhdan M. (2016) Shchodo poniattia hospodarsko-pravovykh zasobiv derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky za zakonodavstvom Ukrainy [On the concept of economic and legal means of state regulation of the economy under the legislation of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*. vol. 11, pp. 84–88.

7. Kushnir I. (2008) Funktsionalnyi aspekt derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky [Functional aspect of state regulation of the economy]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, vol. 8. – pp. 157–160.

8. Myrhorodskiy D. Yu. (2013) Teoretychni pidkhody do definitsii poniattia «derzhavne rehuliuвання ekonomiky» [Theoretical approaches to the definition of the concept of «state regulation of the economy»]. *Visnyk NTU «KhPI» – Bulletin of NTU «KhPI»*. vol. 49, pp. 90–98. (in Ukrainian)

9. Tarnavska O. B. (2016) Osoblyvosti derzhavnoho rehuliuвання v umovakh transformatsii ekonomiky Ukrainy [Peculiarities of state regulation in the conditions of transformation of the Ukrainian economy]. *Naukovyi visnyk LNUVMBT imeni S. Z. Gzhytskoho – Scientific Bulletin of the Stepan Gzhytsky Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology*. vol. 18, №2 (69). pp. 230–233.

10. Melnyk V. V. (2018) Derzhavne rehuliuвання hospodarskoi diialnosti v umovakh suchasnoi ekonomichnoi polityky Ukrainy [State regulation of economic activity in the context of modern economic policy of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*. vol. 23, pp. 88–90.

11. Dubrovskiy V., Hetman O., Cherkashyn V. Porivnialnyi analiz fiskalnoho efektu vid zastosuvannya instrumentiv ukhlyennia/unykennia opodatkuvannya v Ukraini [Comparative analysis of the fiscal effect of the use of tax evasion/avoidance tools in Ukraine]. Kyiv, 2024. 50p. Available at: <https://iset-ua.org/images/Shemi-2024-final.pdf> (accessed: 10.02.2025).

12. Shvabii K. I. Kontrol za kontrolovanymy [Control over the controlled]. LB.ua: veb-sait. 2021. Available at: https://lb.ua/blog/kostiantyn_shvabii/501025_kontrol_kontrolovanimi.html (accessed: 10.02.2025).

13. State of Tax Justice 2024. 2024. 80 p. Available at: <https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/Stateof-Tax-Justice-2024-English-Tax-Justice-Network.pdf> (accessed: 31.03.2025).

14. Podatkovi perevirky – pereviriai, ale doviriai: zvit za rezultatamy rozsliduvannya za vlasnoiu initsiatyvoiu [Tax audits – verify, but trust: report on the results of an own-initiative investigation]. 34 p. Available at: <https://boi.org.ua/reports-post/podatkovi-perevirky-pereviraj-ale-doviraj-zvit-za-rezultatamy-rozsliduvannya-za-vlasnoyu-inicziatyvoyu> (accessed: 31.03.2025).